

Omenan viljely

Omenan viljely – käytännön vinkkejä ja kokemuksia omenaretkestä Hirvensalmelle ja Lohjalle

Kainuu jakaantuu kolmeen eri kasvuvyöhykkeeseen. Selkeitä viitosvyöhykkeen alueita ovat Paltamo ja Vaala. Kajaani, Vuolijoki, Kuhmo, Ristijärvi ja Sotkamo jakaantuvat viitos- ja kuutosvyöhykkeisiin. Hyrynsalmi ja Puolanka ovat kuutosvyöhykealueita ja Suomussalmi yltää osaksi jopa seiskavyöhykkeelle. Omenan viljelyssä vyöhykejaot ovat tärkeitä puiden talvenkestävyyden kannalta. Vyöhykenumero kertoo kasvien ilmaston kestävyydestä tietylle alueelle. Kainuuseen ei kannata istuttaa kuntakohtaisen suosituksen alle jääviä kasveja ellei pienilmasto ole alueella maaston muodon, lähellä sijaitsevan vesistön tms. ansiosta erityisen suotuisa. Silloinkin voi harkita astetta alemmaksi suositeltuja puita. Suomussalmenkin korkeudelle löytyy kestäviä omenapuulajikkeita, kuten sieltä kotoisin oleva 'Raateen Portti' lajike. Omenapuun talvenkestävyyden lisäksi pienilmasto vaikuttaa kevään kasvuun lähtöön. Lämmin ja aurinkoinen paikka voi vaikuttaa liian aikaiseen kasvuun, jolloin puu ei vielä saa maasta vettä eikä ravinteita. Puu voi tällöin kuolla kuivuuteen.

Omenapuun = perusrunko + lajike

Omenapuun perusrunko vaikuttaa kasvuvoimakkuuteen, kokoon, talvenkestävyyteen, tuleentumiseen, satoisuuteen ja jonkin verran myös hedelmien makuun. Perusrunkoon vartetaan varsinainen lajike, jonka täytyy myös olla talvenkestävä. Omenapuuta ostettaessa kannattaa siis varmistua myös käytetystä perusrungosta. Talvenkestäviä perusrunkoja Kainuun alueelle ovat 'Antonovka' ja 'Anisnovka'- siemenperusrungot. Myös 'Harlamovski', 'Huvitus', 'Kaneli' ja 'Kersti' lajikkeita käytetään perusrunkoina. Tänä päivänä puhutaan paljon myös kääpiöivistä perusrungoista, jotka vaikuttavat voimakkaasti puun kasvuvoimakkuuteen kääpiöimällä kasvua eli puista tulee matalia ja sivusuunnassaan kapeita. Kääpiöivien perusrunkojen ongelmana on matala juuristo. Puut kaatuilevat herkemmin ja ne onkin tuettava koko viljelyn ajaksi, toiseksi veden saanti on varmistettava suurilla viljelmillä tihku- tai tippukastelulla. Kotipuutarhassa on varauduttava kokon kesän ajan runsaaseen kasteluun. Kääpiöiviin perusrunkoihin on mahdollista varttaa mikä lajike tahansa. Kääpiöivillä omenapuilla on plussana aikainen satoikään tulo. Ensimmäinen kunnan sato korjataan jo kolmantena vuonna, hyvässä lykyssä jo istutusta seuraavana vuonna, kun se normaalista omenapuusta voi odottaa kymmenenkin vuotta. Satokauden alkaminen on aina myös lajikekysymys. Satokaudet alkavat normaaleillakin omenapuilla kolmen – seitsemän vuoden kuluttua hyvissä kasvuolosuhteissa. Voisi ainakin kuvitella, että kääpiöivät omenapuut talvehtivat alueellamme hyvin, koska lumipeite yltää meillä parhaimpina vuosina lähelle kahtametriä. Tutkimuksia talvenkestävyydestä ei kuitenkaan ole alueellamme tehty. Jos teillä on tai on tulossa kokemuksia kääpiöivien omenapuiden talvehtimisestä ja menestymisestä, otamme mielellämme vastaan tätä tietoa, jotta voimme sen näin jäsenkirjeiden tai retkien yhteydessä kertoa muillekin. Krannillan Anssilla oli myös omenapuun, johon normaaliin perusrunkoon oli vartettu välirunko kääpiöivästä perusrungosta ja välirunkoon varsinainen lajike. Tällä varttamistavalla saadaan kääpiöivä omenapuun ilman juuriston heikkoutta (kaatuilevuus ja runsas veden tarve).

Mikäli varsinainen lajike kuolee talven tai jonkin muun tapahtuman seurauksena, perusrunko voi jatkaa kasvuaan ja nostattaa versoja maasta. Perusrunko ei kuitenkaan vastaa ostettua lajiketta, vaan sen tuottamalla omenilla on vain perusrungon ominaisuudet. Joskus pelkistä siemenistä kasvatetuista omenapuista löytyy hyviä kantoja, niillä on kuitenkin aina sekä 'isän' että 'äidin' ominaisuuksia eli pölyttäjäpuu antaa myös omat ominaisuutensa

omenapuun käyttöön.

Lajikekohtaisia ominaisuuksia voi käydä tutkimassa mm. <http://www.omenapuu.com/>

Kaksin aina kauniimpi

Omenapuu tuottaa parhaiten hedelmiä, jos kukat saavat siitepölyä jostakin toisesta lajikkeesta, vaikka osa lajikkeista pystyy toki tuottamaan omenia myös itseksensä. Osa lajikkeista ei tuota ollenkaan itävää siitepölyä ja siten eivät yksin pysty edes tuottamaan omenia. Omenasadon varmistamiseksi kannattaa siis tarhaan istuttaa ainakin kaksi eri lajiketta, jotka myös kukkivat samoihin aikoihin. Omenapuut istutetaan syksyllä tai keväällä 4-5 metrin välein, huomioiden, että kukin omenapuu tarvitsee tilaa 4-8 neliometriä. Kääpiöpuut istutetaan tiheään, kahden metrin välein.

Jos olet istuttamassa kuolleen omenapuun tilalle uutta samaan paikkaan, yritä saada entisen omenapuun juuristo pois mahdollisimman hyvin. Vanhaa kantoa lahottavat mikrobit erittävät aineita, jotka estävät uuden puun juurien kasvun. Uusi puu ei kuole, mutta kituu kasvupaikalla niin kauan, kunnes vanhan puun kanto on lahonnut kokonaan pois. Olen kuullut myös, että vahvan vesisuonen päällä omenapuu ei menesty.

Kasvupaikka ja kasvualustan kunnostaminen viljelyyn

Omenatarha perustetaan aurinkoiselle ja suojaiselle paikalle. Parhaita paikkoja on länsi- ja etelärinteet. Omenapuu ei pidä märästä maasta. Salaojitus on savimailla välttämätön. Ojitus on tehtävä ainakin 80 cm:n syvyyteen, jotta omenapuun juuristo, joka voi kasvaa jopa puolen metrin syvyyteen, pystyy hengittämään ja kasvamaan. Huonoissa oloissa omenapuu myös paleltuu herkemmin.

Omenan voi istuttaa joko tasamaalle tai kohopenkkiin. Kohopenkki on suositeltava etenkin kosteille paikoille. Kohopenkin korkeus saa olla maan pinnasta noin 40 cm. Kohopenkin leveys on 1.5 metriä. Kohopenkki voidaan myös kattaa katekankaalla tai – muovilla, myös kompostoitu kuorikate tai kutteri käy. Liian hienojakoista sahajauhoa kannattaa katteena varoa, koska se voi herkästi kuorettua vettä ja happea läpipääsemättömäksi.

Maan perusparannukseen käyvät samat konstit kuin muillakin puutarhakasveilla. Omena tykkää savi- ja hiesumaasta, koska ne sisältävät paljon kaliumia. Liiallisen vesipitoisuuden poistamiseksi savimaahan voi sekoittaa hiekkaa tai turvetta.

Maan pH saa omenalle olla 6-6.8, joten kalkitusta tarvitaan. Perustettaessa laitetaan kasvualustaan kalkkia 50–100 kg/aarille. Jatkossa muutaman vuoden välein n. 20 kg/aarille. Kalkki sekoitetaan maahan, koska pinnalle ripoteltuna sen vaikutus on hidasta. Kalkin sijasta voi puille antaa myös puhdasta puun tuhkaa vuosittain noin 10 kg/aarille. Tuhkasta omenapuu saa myös sille tärkeää kaliumia.

Istutuksen yhteydessä keväällä istutuskuoppaan sekoitetaan 1 dl moniravinteista yleislannoitetta. Jos istutus tapahtuu syksyllä, lannoitus tehdään vasta keväällä. Tällöin lannoite annetaan sijoittamalla eli omenapuun juuriston alueelle tehdään useampia pieniä reikiä, joihin tasaisesti jaetaan tuo desin annos lannosta. Jos haluaa varman päälle pelata lannoituksen kanssa, kannattaa ottaa istutusalueelta maanäyte ja pyytää viljavuuspalvelulta lannoitus – ja kalkitusohjeet. Näin kannattaa etenkin tehdä, jos aikoo istuttaa useamman omenapuun. Vuosittain nuoria puita lannoitetaan keväällä Puutarhan

Yleislannos 2:lla, Puutarhan Täyslannoksella tai vastaavalla lannoitteella. Kullekin puulle annetaan puoli litraa lannoitetta, täysikasvuiselle omenapuulle litra. Väkilannoitteiden sijasta voi käyttää myös biotiittia, apatiittia, kompostia ja/tai kompostoitua karjanlantaa.

Istutuksen jälkeen puiden alustat pidetään puhtaina rikkakasveista. Alustaan voi laittaa kuorikatetta, joka on kompostoitu. Keväällä istutetun puun alustan voi jättää alemmaksi maan pinnasta, jolloin kastelu- ja sadevedet saadaan tarkemmin hyödynnettyä puun hyväksi. Talveksi alustan maanpinta nostetaan varsinaista maanpintaa ylemmäksi, jotta vesi ei kerääny rungon ympärille ja aiheuta pakkasvaurioina puun kuolemaa. Keväällä maan pinta tasataan, jotta puu saa taas vettä. Omenapuut istutetaan hieman syvempään kuin ne ovat taimikasvatusvaiheessa kasvaneet. Jalostuskohtaa ei saa kuitenkaan laittaa maan alle.

Puun alkukasvuvaiheessa se tuetaan tukevien tukikeppien avulla.

Omenapuun leikkaus

Mitä pohjoisemmaksi mennään, sitä varovaisemmin omenapuita leikataan, koska kasvu on myös hitaampaa. Laadukkaan omenasadon varmistamiseksi leikkaus on kuitenkin välttämätöntä. Mikäli puuta ei ole leikattu pitkiin aikoihin tai jopa koskaan, sen leikkaus aloitetaan varovasti muutaman oksan poistolla. Nuorennusleikkaus jaetaan useammalle vuodelle.

Istutusleikkaus

Nuoret vastaistutetut omenapuut leikataan keväällä istutuksen yhteydessä tai mikäli istutus on syksyllä, leikkaus tehdään vasta seuraavana keväänä. Istutusleikkauksessa latvaversosta poistetaan 1/3. Sivuversoista jätetään 3-4 voimakkainta ja ne leikataan puoleen entisestä pituudestaan. Kaikki heikot ja alle 60 cm:n alapuolella kasvavat versot poistetaan.

2. vuosi

Latvaversoa typistetään 1/3. Kilpalatva poistetaan. Pitkiä sivuveroja typistetään noin parikymmentä senttiä. Lähelle runkoa, jyrkässä kulmassa kasvaneet oksat poistetaan.

Satoikäisen puun leikkaus

Omenapuu tuottaa hedelmiä kolmannen vuoden kasvuun. Kaksi vuotta kasvaneeseen syntyy syksyllä kukkasilmut, jotka tuottavat omenia seuraavana vuonna. Leikattaessa poistetaan oksia kukkasilmuihin saakka jättämällä vain muutama oksa kesän kasvua, joka taas seuraavana syksynä kehittää kukkasilmut. Jätettävät oksat valitaan ulospäin suuntautuneista oksista, koska auringonvalo vaikuttaa kypsyvän omenan väriin. Omenapuun sisäosassa kypsyneet omenat ovat vihreitä, kun taas ulko-oksilla kauniin punaisia. Myös vanhemmissa oksissa tulee hedelmiä, mutta ne ovat pieniä ja epämuotoisia. Siksi leikkaus on erityisen tärkeä uuden versoston saamiseksi.

Omenapuun oksien taivuttaminen

Oksien taivuttaminen vaaka-asentoon lisää kukkasilmujen määrää oksissa. Paras taivutusajankohta on heinä-elokuu. Nuoret oksat taivutetaan pyykkipoikien avulla, vanhemmat esim. kivipainoilla.

Tautien ja tuholaisten torjunta

Omenalajikkeet kestävät eri tavalla tauteja. Lajikevalinnan yhteydessä kannattaa varmistua omenaruven ja muumiotaudin kestävydestä. Tosin omenaruven torjunta on ainakin kotipuutarhassa helppoa harvavoimalla ja kompostoimalla syksyllä putoavat omenan lehdet tarkasti pois. Omenarupi talvehtii näissä lehdissä ja keväällä, kun olosuhteet ovat suotuista, itiö pomppaa taas puuhun. Tämä vinkki kannattaa kertoa myös naapurille, koska se ei auta, jos omat lehdet haravoi pois. Omenaruven itiö voi kulkeutua myös naapurista. Lohjan tilalla viljelijä käytti ruven torjuntaan torjunta-aineita, mutta mietiskelin matkalla, miksi emme voisi käyttää mansikan viljelyyn kehiteltyä imuria lehtien poistoon, toimiihan se mansikallakin samassa tarkoituksessa eli tautien ja tuholaisten torjunnassa ja ajallisesti se vie aikaa varmaan saman kuin ruiskutus. Siinäpä luomuviljelyyn kokeilun arvoinen vinkki. Muumiotauti iskee omeniin voitusten kautta ja voi ilmetä vasta varastossakin. Sitä voi torjua keräämällä pois muumiotautiset omenat ja omenien hellällä käsittelyllä sadonkorjuun aikaan. Tuholaisten torjuntaan ei lajikevalinnalla ole vaikutusta. Kotipuutarhassa kannattaa suosia monipuolista kasvustoa, jolloin myös tuholaisten tuholaisia liikkuu paljon. Näin luonnon tasapaino pitää huolen siitä, että tuhoja ei synny liikaa. Tänä vuonna on esiintynyt paljon pihlajanmarjakoita ja omenakääriäistä. Pihlajanmarjakoi munii omenan raakileisiin ja toukat kaivautuvat omenan sisälle. Vioitus näkyy omenan pinnalla vaaleana myöhemmin sinipunertavana laikkuna. Laikkuun puristuu omenasta usein vaaleaksi täpläksi kuivuva nestepallo. Toukat siirtyvät talvehtimaan maahan elokuun lopulla tai syyskuun alussa. Omenakääriäinen munii myös raakileisiin, mutta kuhunkin omena menee vain yksi toukka, joka risteilee omenan sisällä aiheuttaen ruskean laajan käytäväverkoston omenan sisälle. Kääriäisen toukka talvehtii omenapuun halkeamissa, joten vanhat puut ovat otollisimpia omenakääriäisen kohteita. Myyrät voivat tappaa omenapuun kaluamalla sen rungon kuoresta (peltomyyrä) tai syömällä puun juuria (vesimyyrä). Jos puu kasvaa kituen, voi syynä olla se, että vesimyyrä on vioittanut juuristoa. Vesimyyrää esiintyy vesistöjen lähellä. Myyriä torjutaan parhaiten reiällisellä kierremuovilla, joka laitetaan rungon ympärille. Samaan tarkoitukseen käy myös salaojan pätkä tai tiheäsilmainen rautalankaverkko. Olen itse huomannut myyrien torjunnan hoituvan naapurin kahden maatiaskissan avulla. Omenapuut ovat saaneet olla rauhassa ja kissat ovat tyytyväisinä nuolleet huuliaan. Jäniksiä vastaan koko hedelmätarha voidaan aidata tai yksittäiset puut suojataan rautalankaverkolla. Jäniksiä voi harhauttaa myös sitomalla omenapuun oksiin mm. tuomen oksia.

Lisätietoja Krannila, A. & Paalo, A. 1996. Omenapuu.

Alanko,P., Koivunen, T., Regårdh, E.& Saario, M. 2002. Herkulliset hedelmät. Suomalainen Piha ja Puutarha.

www.omenapuu.com

Tietoiskun koonnut eri lähteistä ja omenaretken 6.-7.9.2003 muistelmista: Heli Pirinen

Lisäksi keväällä pidetyn omenakurssin luentomonisteet:

Puutarhaneuvos Anssi Krannila

Kajaani 5.4.2003

Ryökkääntie 8

52550 Hirvensalmi

puh 015-652567, 0500-557143

sähköposti: anssi.krannila@pp.inet.fi

internet: www.omenapuu.com

Kääpiö- eli miniomenapuut Suomessa

Erääksi omenanviljelyn ongelmaksi kaikissa maissa on koettu omenapuiden suuri koko – etenkin korkeus, mikä vaikeuttaa monin tavoin ammattimaista hedelmätuotantoa. Pienille pihuille kookaskasvuiset, tavalliselle perusrungolle vartetut puut, ovat usein liian suuria.

Ongelman ratkaisuksi ovat tulleet kääpiöivät omenapuut, eli ns. miniomenapuut. Pieni koko eli kääpiöivyyys saadaan varttamalla haluttu lajike kääpiömäistä kasvua aiheuttavaan perusrunkoon. Ideaa kokeiltiin Suomessa jo 1950-luvulla käyttämällä englantilaisia EM- ja myöhemmin M-tyyppisiä kääpiörunkoja. Ne eivät kuitenkaan, merehisen ilmaston tyyppinä, kestäneet meidän ankaria talviamme.

Kääpioperusrungon käyttö

Nyt on kehitetty meillä talvenkestäviä kääpiöperusrunkotyyppisiä. Suomalaisia MTT- nimikkeen saaneita tyyppisiä on kolme MTT1, MTT2 ja MTT3-perusrungot. Nämä ovat erään englantilaisen kääpiöperusrungon ja suomalaisen YP-perusrungon välisiä risteytysjalosteita, ja sopivat ainakin eteläiseen Suomeen. Valitettavasti näiden lisäyksessä on ilmennyt ongelmia. MTT:n Laukaan valiotaimiasema tuottaa rajoitetusti vain MTT1 tyyppiä. Venäjällä kääpiöiviä omenapuita on viljelty jo hyvinkin kauan. Siellä on kehitetty Budagovski-perusrunkosarja. Meillä kestäväksi on todettu mm Budagovski 9 ja –396 tyytit, joista B9 on saanut jo huomattavaa jalansijaa ammattiviljelijöidemme keskuudessa. Mielenkiintoinen, mutta vielä melko vähän kokeiltu kääpiöperusrunko, on puolalainen Polisc 22-tyyppi. Se on näistä kääpiöivien. Pietarin seudulla käytetään kääpiöperusrunkona omenatyyppiä Paradiska

Krasnolistnaja

Kääpiöpuut jäävät siis pienikokoisiksi ja niitä voidaan istuttaa jopa 2 metrin välein. Leikkaustarve on normaalipuita vähäisempi. Sadon tuotanto alkaa aikaisemmin, usein jo istutusta seuraavana vuonna. Eräs suurimmista eduista on se, että sato saadaan ”ihmisen korkeudelle”. Kaikki hoitotyöt mm kasvinsuojelu helpottuvat. Vaikka leikkausterve pienenee, omaavat kääpiöpuut silti hyvän leikkauskestävyyden. Erilaisten muoto- ja säleikköpuiden kasvatus onnistuu kääpiöpuista normaalipuita paremmin – puu on helppo hallita. Kaupallinen omenanviljely on hyvää vauhtia siirtymässä kääpiöpuihin. Kotipuutarhoissa puut mahtuvat pieneen tilaan. Pieni koko mahdollistaa puiden istuttamisen jopa rivitalojen pieniin pihoihin.

Kääpiöpuita voidaan kasvattaa kaikista omenalajikkeista. Moni kysyy: ”Kääpiöityvätkö omenatkin”. Vastaus on ei. Kääpiöpuut eivät tuhlaa energiaansa rehevään vuosikasvuun, vaan käyttävät sen hedelmien tuottamiseen. Hyvälaatuisen sadon osuus suurenee. Ammattiviljelijät odottavat kääpiöpuiden sadon olevan lähes kaksinkertainen tavallisiin puihin verrattuna pinta-alayksikköä kohti.

Kääpiöpuiden juuristo jää normaaliperusrungolle vartettujen puiden juuristoa pienemmäksi, mikä lisää kastelun- ja lannoituksen tarvetta. Ammattiviljelmillä käytetään yleisesti tihekkästä kastelua, johon voidaan yhdistää liuoslannoitusjärjestelmä. Puun ankkuroituminen kasvupaikalleen on normaalipuita heikompi. Sen vuoksi kääpiöpuut on tuettava kunnollisiin tukisalkoihin. Polisc 22 perusrunko näyttää antavan Budagovskille vartettua paremman ankkuroitumisen ja tanakamman kasvun. Arvioidaan, että kääpiöpuiden ikä on tavallisia puita lyhyempi, ehkä 20 – 25 vuotta.

Kääpiöväkirungon käyttö

Väkirunkopuu rakentuu perusrungosta, väkirungosta ja viljeltävää lajiketta olevasta latvuksesta. Väkirunkopuita käytettiin Suomessa vielä 1950-luvulla. Tämän ajan puissa väkirungoksi valittiin hyvin pakkasenkestävä omenalajike. Tarkoitus oli lisätä puun pakkasenkestävyyttä pohjoisilla alueilla.

Väkirunkoa voidaan käyttää myös puun kasvun hillintään valitsemalla väkirungoksi kääpiökasvuisuutta aiheuttava omenatyyppejä. Juuristo-osaksi sopii esim. kestävä ja voimakasjuurinen Antonovka-perusrunko. Tämän tyveen vartetaan sopiva kääpiölajike väkirungoksi. Noin 20 cm:n mittaisen väkirungon päähän ympätään viljeltävä lajike. Tällainen puu koostuu siis kolmesta eri kasvusta.

Kääpiöväkirunkopuulla on voimakas ja runsaasti vettä ja ravinteita etsivä juuristo, minkä ansiosta puu ankkuroituu hyvin eikä kallistele suurensadon painosta. Väkirunko aiheuttaa siihen vartetulle lajikkeelle hillityn kasvun – siis kääpiöpuun ominaisuudet.

Näin menetelmää käytettävän Englannissa vuonna 1993. Syyskuussa 2001 vierailin Venäjällä Streplovan kolhoosin (n.200 km Pietarista etelään) laajoissa hedelmätarhoissa. Siellä oli n. 15 vuotta vanhoja kääpiöväkirunkopuita. Korkeudeltaan n 2.5 m. Puissa oli runsaasti satoa. Perusrunkona oli Antonovka ja väkirunkona Budagovski9 ja Paraditska Krasnolistnaja. Venäläisten havaintojen mukaan kukin viljelylajike vaatii hyvin menestyäkseen sille sopivan perus- ja väkirunkoyhdistelmän.

Luontaisesti kääpiöivät lajikkeet

Risteyttämällä kääpiöiviä omenatyyppejä ja viljelylajikkeita kehitellään eri puolilla maailmaa ns. luontaisesti kääpiöiviä lajikkeita, jotka vartetaan tavalliseen perusrunkoon tai lisätään mikrolisäysteitse omajuurisina. Uralin itäpuolella Siperian Tseljabinskissä on kehitetty kymmenen matalan ja osittain maahanapainautuvan kasvutavan omaavaa lajiketta. Hedelmät ovat venäläisten tietojen mukaan herkkuumenia ja vastustuskykyisiä omenarupea ja muumiotautia vastaan. Lajikkeet vartetaan voimakaskasvuiseen perusrunkoon, joten juuristo on laaja ja puiden ankkuroituminen maahan hyvää. Ilmastokarttoja vertailemalla voidaan päätellä näiden menestyvän Suomessakin, useat lajikkeet aina Oulu-Kajaani-linjalle saakka.

Kestävälle kääpiöperusrungolle vartetut ns. miniomenapuut näyttävät menestyvän Suomessa yhtä hyvin kuin voimakaskasvuiselle perusrungolle vartetut ns. tavalliset omenapuut. Sen sijaan markkinoille on tullut eräiden postimyyntiliikkeiden toimesta lähes oksattomia ns. pilariomenapuita eli Ballerinoja. Ne eivät eteläisinä lajikkeina ole osoittautuneet riittävän talvenkestäviksi meillä.

Kääpiöpuiden viljelystä löytyy hyödyllistä tietoa osoitteesta: www.v-smol.fi/omppu

Runsaimmat lajiketiedot löytyvät osoitteesta <http://www.omenapuu.com/>

OMENAPUIDEN MENESTYMISEN PARANTAMINEN

Suomea ja Skandinaviaa voidaan pitää maailman pohjoisimpana omenanviljelymaana. Lännessä samalla korkeudella ovat Grönlanti ja Alaska, idässä taas Siperia. Olemme kuitenkin omenapuiden menestymisen äärimmäisillä pohjoisrajoilla. Sijaitsemme merehisen ja mantereisen ilmaston sekoittumisen eli ns. väli-ilmaston alueella. Tämä antaa omenapuiden menestymiselle edellytykset. Itäisessä Suomessa vesistörikkaus ja moreenimaat parantavat menestymistä. Länsirannikolla Pohjanlahden lämpötiloja tasaava vaikutus on tuntuva ja edullisesti vaikuttava. Keski-Suomessa ns. Suomen selän alue on omenapuulle vaikeaa aluetta. Perinteisenä omenanviljelyn pohjoisrajana maassamme on pidetty Kemi-Oulu-Kajaani-linjaa, mutta valitsemalla kestäväää taimiaineistoa ja suosimalla edullisia kasvupaikkoja saadaan omenapuu menestymään huomattavasti pohjoisempanakin. Pien- ja paikallisilmastolliset seikat useimmiten ovat ratkaisevia.

Seuraavassa kymmenen ohjetta, joita noudattamalla omenapuiden menestymistä saadaan parannettua.

1. Valitse mahdollisimman lämmin ja suojainen kasvupaikka, jossa routa sulaa keväällä aikaisin. Ylävät, loivasti viettävät rinnealueet ovat omenapuulle sopivia. Rinteiden alaosat, notkot ja alavat tasamaat ovat vähemmän sopivia. Karkeat kivennäismaat (moreenit, hiekat ja hiedat) ovat lämpimiä, joskin kasteluntarvetta saattaa esiintyä. Savet ovat viljavia, mutta tasaisilla savikoilla saattaa esiintyä jääpolte- ja pintavesivaurioita.

2. Huolehdi, että pohjavesi istutuspaikalla on alhaalla, sillä juuret eivät kasva märässä ja kylmässä maassa. Märkyys edistää myös monia juuristosairauksia. Omenapuun juuriston tehokkaan toiminnan edellytys on vähintään +10 – 12 asteen lämpötila. Korkealla oleva pohjavesi pitää maan kylmänä ja ilmattomana, jolloin puut kasvavat kituvasti ja altistuvat mm. mustakuoriainen ja kuorta vioittavien sienitautien tuhoille.

3. Istuta puu aina lähiympäristöään korkeammalle, joko harjuun tai mullasta muotoiltuun kumpareeseen. Näin estetä pintavesien aiheuttamat juuriston

vesi- ja jäävauriot.

kasvualusta lämpenee keväällä tasamaata nopeammin ja on koko kesän lämpimämpi pidentäen puiden tehokasta kasvu- ja talveentumisaikaa n. viikolla. Kasvualustaa voi parantaa sekoittamalla siihen kompostia, turvetta ja jäykällä mailla hiekkaa. Hyvin runsas kalkitus on tarpeen. Harju tai kumpare voidaan kattaa maanpeitekankaalla tai siihen voidaan kerätä katteeksi ruohosilppua. Älä päästä puun juuristoaluetta rikkaruohottumaan alkuvuosien aikana.

Kääpiöpuut istutetaan 4 metrin riviväleihin ja 2 metrin taimiväleihin. Rivin kohdalle sijoitetaan tihkukasteluletku ja vähintään metrin levyinen maanpeitekangas. Vahva tukiseiväs on kääpiöpuille tarpeen.

4. Lajikevalinta on menestymisen perusta. Valitse aina paikkakunnan kasvuvyöhykkeen mukaisia lajikkeita. Jos pienilmasto on edullinen, voit valita myös yhtä vyöhykettä eteläisempiä. Epäedullisilla paikoilla taas yhtä vyöhykettä pohjoisempia. Jos haluat kokeilla alueella arempia lajikkeita valitse aikaisin satoikään tulevia, sillä ne ehtivät tuottaa hedelmiä 15 – 20 vuoden välein esiintyvien ns. tuhotalvien välillä.

5. Käytä vain kotimaisia, hillitysti avomaan oloissa kasvatettuja taimia, sillä reheväkasvuiset taimet ovat hillittykasvuisia arempia ja niiden sadontuotanto alkaa myöhemmin. Rehevät taimet, varsinkin paljasjuuriset, on aina leikattava istutuksen yhteydessä. Tämä rehevöittää kasvua edelleen ja myöhästyttää sadon alkamista. Kotipihoihin sopivat 2 – 3 vuotiaat latvukselliset taimet. Peltoviljelyyn kannattaa aina käyttää 1 – 2 vuotiaita oksattomia piiskataimia.

6. Varmista myös, että käyttämäsi taimet ovat vartettu paikkakunnalla hyvin menestyvälle perusrungolle. Sopivia perusrunkoja pohjoisille alueille ovat mm seuraavat: Kotimainen siemenperusrunko, Antonovka siemenperusrunko. Kääpiöperusrungoista kestävin lienee B9-tyyppi. Perusrunkomerkinnän tulee olla kasvin nimilapussa.

7. Lannoita puitasi monipuolisesti mutta vain lievästi, sillä liika lannoitus aikaansaa ylirehevää kasvua ja myöhästyttää sadon alkamisikää ja altistaa puuta pakkasvaurioille. Sopiva vuosiversokasvu on n. 30 cm. Peltoviljelyssä kannattaa aina lannoittaa viljavuustutkimusten ohjeiden mukaan. Alkuvuosina, puiden ollessa pieniä lannoitustarve on hyvin vähäinen. Sadontuotannon alettua lannoitustarve kasvaa asteittain.

8. Leikkaa puitasi vuosittain, mutta vain vähän ja varovaisesti. Erityisesti voimakkaat kevätleikkaukset rehevöittävät kasvua liikaa. Osan leikkauksista voit tehdä elokuussa. Leikkausten sijasta voit ohjailta ja hillitä kasvua taivuttamalla nuoria oksia lähes vaaka-asentoon. Kääpiöpuiden leikkaustarve on perinteisiä puita pienempi, mutta vuosikasvun ylläpitämiseksi tärkeää.

9. Harvenna raakileita runsaan kukinnan ja onnistuneen pölytyksen jälkeen. Tarkasta puut juhannuksen aikaan ja poista liiat. Sopiva raakileitiheys on enintään kaksi hedelmää kannusta kohti. Toinen ohje on, että hedelmävälin tulisi olla keskimäärin n. kämnenen leveys. Harventamalla parannat puiden talvenkestävyyttä ja torjut ns. jaksottaissatoisuutta.

10. Suojaa puusi jäniksiltä ja myyriltä verkkoaidalla ja rungonsuojilla. Vesimyyrä voidaan torjua sijoittamalla istutuskuoppaan halkaisijaltaan 40

senttinen pohjallinen verkkolieriö, jonka sisään taimi istutetaan. Myyriä karkottavia kasveja ovat talvivalkosipuli ja keisarin pikarililja. Niitä voi istuttaa puun juuristoalueelle. Runkojen valkaisu syksyllä vähentää suurista lämpötilaeroista johtuvaa paleltumisriskiä kevättalvella.

[Sulje ikkuna](#)